

Gradbišče Koroška

O sodobni arhitekturi na Koroškem

Koroško pokrajino ne kova samo gorovje, gozdovi, jezera in krave, temveč tudi arhitekturni spomeniki kot so to gradovi, dvorci in samostani ter stara srednjeveška središča naselij. Historični gradnji pa se je priselila tudi moderna arhitektura. Tako je Koroška rodila vrsto pomembnih osebnosti nove avstrijske arhitekture, kot so to Roland Rainer, Günther Domenig in drugi, ki pa so ustvarjali ali ustvarjajo predvsem zunaj Koroške. Kajti za razcvet arhitekturne dejavnosti po letu 1945, je manjkala tako institucionalna podlaga kot tudi ideološki prostor. Kljub temu se je v zadnjih letih naselilo kar nekaj arhitektk in arhitektov, ki se zavzemajo za gradbeno kakovost in oblikujejo zahtevno arhitekturo v alpe-jadranskem prostoru.

Razprava o moderni gradnji pa je tudi sporna in manjkajoči diskurs pokrivajo nesporazumi in predsodki strani naročnikov kot tudi politike. Če pa pomislimo, koliko časa se zadržujemo v domači hiši ali v drugih stavbah, začeto od delovnega mesto do dnevnega nakupa, od bolnišnice do šole in podobnih ustanov, je hitro očitno kako bistvena je arhitektura za uporabnika. Od leta 1985 do danes je nastalo nad 25.000 navogradenj, daleč največji delež imajo enodružinske hiše, ki s tem zajemajo velik del koroške pokrajine. Manj kot 10% je bilo načrtovanih z arhitekti, kvalitetne novogradnje sploh pa so na žalost redkost.

Četudi je marsikatera hiša estetičen spodrseljaj, se soočamo z daleč večjimi težavami. Kajti nedoslednih pravilih v načrtovanju poselitve in obsežnih posvetilih zemljišč za gradbo brez obzira na obstoječa naselja, sledi najbolj problematičen trend razvoja: razpršene poselitve in s tem univčevanje enkratne krajinske identitete. Strnjena gradnja oziroma kompaktna naselja pa niso pomembni samo iz varstvenih vidikov, temveč tudi z vidika smotrnosti – infrastruktura, funkcionalne povezave, javni promet in razvoj socialnih struktur postajajo dokaj zahtevni in dragi.

Kot v velikim, pa je tudi potrebna kvaliteta v malim. Na prvi pogled sta oblika in zunanji izgled posemeznih hiš seveda pomembna, za življenjsko kvaliteto in razvoj okolja pa so primarne druge kategorije, kot so raba ekološkega gradbenega materiala, prihranek energije in ravnanje s terenom. Koroška je ena najbolj gozdnatih regij, tako imamo tudi nekaj lepih primerov ugledne lesene arhitekture, ki pa so na žalost še vedno v manjšini.

Dolgotrajna gradnja pa ne pomeni samo varčno ravnanje z viri, temveč ponovno preišljevanje o alternativah življenja na podeželju. Narava nudi obširne možnosti rekreacije, ni pa nujno potrebno, da si vsak postavi svoj samotni grad. Odvečne hiše ostarele generacije v prihodnosti mogoče ne bodo le pripravljene za rušenje, marveč so lahko potencial za novo uporabo in preusmerjene življenjske načrte.

Zajeti ta potencial pa je tudi naloga politike. Kajti arhitektura je vedno podoba družbe – ne samo formalno, temveč tudi ideološko je s tem zabetonirana zgodovina naše dežele. Negativni primeri koroške politike in minulih oblastnikov iz mlajše preteklosti so ogromni nogometni stadion v Celovcu, zazidava Vrbskega jezera z neprimerno dimenzioniranimi hoteli in vilami in drugi masivni posegi v teren, ki dolgotrajno uničujejo pokrajino in bodo zaposlili še prihodne generacije. Pomoč lahko v bodoče nudi instrument razpisanih arhitekturnih natečajev za oddajo javnih gradbenih nalog s transparentnimi parametri in strokovno žirijo, ki terja kakovostno gradbeno kulturo.

Vsekakor to ne pomeni, da mora vse vedno ostati pri starem. Tipične koroške arhitekture je težko določiti. Gradnja je vedno posledica kulturnih, socialnih in tehničnih okoliščin. Arhitektura pa je globalni fenomenom, četudi naj bi upoštevala pravo merilo, topografske posebnosti pokrajine in historične vzorce. Tu si roko podajata tradicija in inovacija, stara obrt se srečuje z novimi oblikami in tradicionalno gradivo z moderno arhitekturo. Saj je sodobna arhitektura lahko tudi impulz za regijo in videzno znamenje odprte duše. Koroška krava je pač še vedno malo trmasta, kreativni potencial pa je lahko sveži zrak za domačo zemljo.

O avtorici

Nataša Sienčnik, rojena 1984 v Celovcu, je študirala vizualno komunikacijo in medialno umetnost v Londonu ter na Dunaju, kjer živi in deluje na področju oblikovanja, svobodne umetnosti, pisanja in filma. Trenutno končuje dokumentarni film o sodobni arhitekturi na Koroškem – celovečerni film, ki oriše graditeljstvo na območju Koroške v pogovorih z arhitekti, prebivalci in sosedi.

Literatura

Kapfinger, Otto: Nova arhitektura na Koroškem. [Trijezična izdaja]
Salzburg: Založba Anton Pustet 2006.